

BOŻENA PERA

Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie

WPLYW PRZYSZŁEGO ROZSZERZENIA UNII EUROPEJSKIEJ NA WYMIANĘ HANDLOWĄ W EUROPIE

Wprowadzenie

W dotychczasowej historii Unii Europejskiej odnotowano sześć rozszerzeń, z których największe nastąpiło 1 maja 2004 roku, gdy do ugrupowania przystąpiło 10 państw. Od 1 stycznia 2007 roku liczba państw członkowskich Unii Europejskiej wzrosła o kolejne 2 kraje. Unia Europejska stoi przed decyzją kolejnego rozszerzenia o nowe państwa.

Celem artykułu jest próba przedstawienia wniosków dotyczących wpływu kolejnego rozszerzenia Unii Europejskiej na wymianę handlową w Europie.

1. Warunki rozszerzenia Unii Europejskiej

Procedura rozszerzenia Unii Europejskiej została określona w traktacie o Unii Europejskiej. Postanowienia tego dokumentu potwierdzają wcześniejsze uregulowania prawne, stwierdzające, że każde państwo europejskie, w którym przestrzegane są fundamentalne zasady, takie jak poszanowanie praw godności ludzkiej i człowieka, wolności, demokracji, równości, tolerancji, sprawiedliwo-

ści, solidarności oraz praworządności, może złożyć wniosek o akcesję do Unii Europejskiej¹.

W literaturze przedmiotu używane jest pojęcie klasyczna metoda rozszerzenia, którą stosowano do początku lat 90. XX wieku². Umożliwiała ona wprowadzenie wielu zmian i reform w funkcjonowaniu ówczesnych Wspólnot dopiero po zakończeniu procesu akcesyjnego³.

W roku 1993 metodę klasyczną zmieniono przez wprowadzenie zasady warunkowości, która umożliwia wywieranie wpływu przez jednego partnera na drugiego, aby wstrzymać pożądane przez niego korzyści i uzależnić je od przeprowadzenia reform pozwalających na dostosowanie do wymogów Unii Europejskiej⁴.

Kryteria kwalifikacji do członkostwa są uzgadniane przez Radę Europejską⁵. Obecnie obowiązujące warunki przystąpienia do Unii Europejskiej – tak zwane kryteria kopenhaskie – określono w trakcie spotkania przywódców ówczesnej Dwunastki podczas szczytu Rady Europy w Kopenhadze⁶ w 1993 roku. Wymogi te uzupełniono w Madrycie⁷ w 1995 roku.

Jak pokazały rozszerzenia z lat 2004 i 2007 członkostwo w Unii Europejskiej, oznaczało więc oprócz spełnienia kryteriów kopenhaskich przyjęcie przez kraj kandydujący, jako elementu nienegocjowalnego, obowiązków wynikających

---

¹ Art. 2 traktatu o Unii Europejskiej, w: J. Barcz, *Przewodnik po traktacie z Lizbony. Traktaty stanowiące Unię Europejską. Stan obecny oraz teksty skonsolidowane w brzmieniu traktatu z Lizbony*, Wyd. Prawnicze LexisNexis, Warszawa 2008, s. 269.

² Zasady określone w klasycznym modelu zobowiązywały kraje kandydujące do przyjęcia wszystkich obowiązków wynikających z prawa wspólnotowego, bez możliwości stałych wyłączeń. Negocjacje akcesyjne miały się formalnie koncentrować na praktycznych aspektach członkostwa. Problemy zgłaszane przez państwa kandydujące mogły być rozwiązane za pomocą wprowadzenia nowych aktów prawnych, a nie fundamentalnych zmian i reform. Celem procesu dostosowawczego było przede wszystkim wynegocjowanie okresów przejściowych dla obszarów problemowych. Nowe państwa członkowskie były dołączane do Wspólnot po ograniczonej i stopniowej adaptacji warunków, wynikających z postępującego procesu integracyjnego.

³ C. Preston, *Enlargement and Integration in the European Union*, Routledge, London 1997, s. 18–21.

⁴ *Unia Europejska. Organizacja i funkcjonowanie*, red. M. Cini, PWE, Warszawa 2007, s. 303.

⁵ Art. 49 traktatu o Unii Europejskiej, w: J. Barcz, *op.cit.*, s. 299.

⁶ *European Council in Copenhagen, 21–22 June 1993, Conclusion of the Presidency*, DOC/93/3 of 22 June 1993, <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=DOC/93/3&format=HTML&aged=1&language=EN&guiLanguage=en>, maj 2011.

⁷ *Madrid European Council 15–16 December, Presidency Conclusions*, DOC/95/9 of 16 December 1995, <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=DOC/95/9&format=HTML&aged=1&language=EN&guiLanguage=en>, maj 2011.

ze wspólnotowego i unijnego prawa wraz z uczestnictwem w unii politycznej, gospodarczej i walutowej. Dla kraju kandydującego oznacza to podporządkowanie się zasadzie nadrzędności i bezpośredniego zastosowania prawa w stosunku do systemu narodowego wraz z uwzględnieniem jego jednolitej interpretacji. W tym zakresie negocjowane jest jedynie tempo harmonizacji prawa. Negocjacje kończy projekt uzgodnionego traktatu akcesyjnego, który jest przedkładany zarówno Radzie Unii, jak i Parlamentowi Europejskiemu⁸. Podpisany traktat jest następnie ratyfikowany zarówno przez kraje członkowskie, jak i Parlament Europejski. Kraj kandydujący zatwierdza traktat zgodnie z obowiązującą w nim procedurą konstytucyjną.

Pełną zdolność do przyjęcia nowych członków musi mieć również Unia Europejska, aby po rozszerzeniu móc nadal pogłębiać proces integracji gospodarczej.

Członkiem Unii Europejskiej może być niepodległe, suwerenne i demokratyczne państwo europejskie. Komisja, definiując termin „europejski”, stwierdziła jedynie, że obejmuje on nie tylko elementy geograficzne, ale również historyczne i kulturowe, podlegające zmianom⁹.

Decyzja o akcesji jest uzależniona od postępów krajów kandydujących w spełnianiu kryteriów kopenhaskich. Proces ten jest regularnie oceniany i monitorowany przez Komisję Europejską. Akcesja nowego państwa do Unii Europejskiej obejmuje kilka etapów, jednak drogi dochodzenia do pełnego członkostwa mogą być różne.

2. Proces dochodzenia krajów kandydujących do pełnego członkostwa w Unii Europejskiej

Unia Europejska już sześciokrotnie rozszerzała skład państw członkowskich i nadal trwa proces akcesyjny wobec nowych krajów, które zgłosiły chęć przystąpienia do niej.

Analiza dotychczasowego procesu rozszerzenia pozwala stwierdzić, że przejście poszczególnych etapów jest dość czasochłonne (por. tabelę 1). Czas przyjęcia do Unii Europejskiej (do 1993 roku do Wspólnot Europejskich), liczony od

---

⁸ Art. 49 traktatu o Unii Europejskiej, w: J. Barcz, *op.cit.*, s. 299.

⁹ *Europe's Agenda 2000. Strengthening and Widening the European Union, Resolution on the Communication from the Commission "Agenda 2000 – for a Stronger and Wider Union"* (COM(97) 2000 C4-0371/97), OJ C 388, 22/12/1997, p. 0017.

Tabela 1

Dotychczasowe rozszerzenia Unii Europejskiej*

Kraj	Data złożenia wniosku	Data rozpoczęcia negocjacji	Data zakończenia negocjacji	Data akcesji do UE
Rozszerzenie północne o kraje EFTA				
Dania	9.08.1961. 11.05.1967.	– 30.06.1970.	– 22.01.1972.	1.01.1973.
Irlandia	31.07.1961. 10.05.1967.	– 30.06.1970.	– 22.01.1972.	1.01.1973.
Wielka Brytania	9.08.1961. 10.05.1967.	– 30.06.1970.	– 22.01.1972.	1.01.1973.
Rozszerzenie śródziemnomorskie				
Grecja	12.06.1975.	27.07.1976.	28.05.1979.	1.01.1981.
Portugalia	28.03.1977.	17.10.1978.	12.06.1985.	1.01.1986.
Hiszpania	28.07.1977.	5.02.1979.	12.06.1985.	1.01.1986.
Rozszerzenie po zakończeniu zimnej wojny o kraje EFTA				
Austria	17.07.1989.	1.02.1993.	12.04.1994.	1.01.1995.
Finlandia	18.03.1992.	1.02.1993.	12.04.1994.	1.01.1995.
Szwecja	1.07.1991.	1.02.1993.	12.04.1994.	1.01.1995.
Szwajcaria	20.05.1992.	–	–	–
Rozszerzenie o kraje Europy Środkowo-Wschodniej i państwa śródziemnomorskie				
Cypr	4.07.1990.	31.03.1998.	13.12.2002.	1.05.2004.
Czechy	17.01.1996.	31.03.1998.	13.12.2002.	1.05.2004.
Estonia	27.11.1995.	31.03.1998.	13.12.2002.	1.05.2004.
Węgry	31.03.1994.	31.03.1998.	13.12.2002.	1.05.2004.
Łotwa	27.10.1995.	15.02.2000.	13.12.2002.	1.05.2004.
Litwa	12.12.1995.	15.02.2000.	13.12.2002.	1.05.2004.
Malta	16.07.1990.	15.02.2000.	13.12.2002.	1.05.2004.
Polska	5.04.1994.	31.03.1998.	13.12.2002.	1.05.2004.
Słowacja	27.06.1995.	15.02.2000.	13.12.2002.	1.05.2004.
Słowenia	10.06.1996.	31.03.1998.	13.12.2002.	1.05.2004.
Bułgaria	14.12.1995.	15.02.2000.	14.12.2004.	1.01.2007.
Rumunia	22.06.1995.	15.02.2000.	14.12.2004.	1.01.2007.

* W tabeli uwzględniono jedynie te kraje, które przystąpiły do Unii Europejskiej. Nie uwzględniono Norwegii, która trzykrotnie składała wniosek o członkostwo, przy czym dwukrotnie społeczeństwo norweskie wypowiedziało się w referendum przeciwko przystąpieniu do ugrupowania.

Źródło: opracowania własne na podstawie J. Galester, Z. Witkowski, *Kompendium wiedzy o Unii Europejskiej*, TNOiK „Dom Organizatora”, Toruń 1996, s. 190–194; W. Weidenfeld, W. Wessels, *Europa od A do Z*, Wydawnictwo „Wokół nas”, Gliwice 1995, s. 397–406; C. Preston, *op.cit.*, s. 11; *Unia Europejska. Organizacja i funkcjonowanie...*, s. 299.

chwili złożenia wniosku do formalnego wejścia w życie traktatów akcesyjnych, był różny dla przystępujących państw. Najdłuższy okres między złożeniem wniosku o członkostwo a przystąpieniem do Unii Europejskiej odnotowano w przypadku Malty i Cypru, najkrótszy zaś – Finlandii. Negocjacje akcesyjne Portugalii i Hiszpanii, pomimo przystępowania tych krajów jedynie do unii celnej, trwały nieznacznie krócej niż większości państw Europy Środkowo-Wschodniej. Rokowania tej ostatniej grupy krajów były bardziej rozbudowane i złożone¹⁰, gdyż pomimo dużych różnic w poziomie rozwoju gospodarczego, przystępowały one do wyższej formy integracji, jaką jest jednolity rynek.

Pierwszymi państwami, przyjętymi do nowo utworzonej Unii Europejskiej, były Austria, Finlandia i Szwecja, mające status państw neutralnych do zakończenia zimnej wojny. Rozszerzenie Unii Europejskiej o 3 bogate kraje EFTA umożliwiło w późniejszym okresie przystąpienie państw Europy Środkowo-Wschodniej.

Zmiany, które zaszły na kontynencie europejskim pod koniec lat 80. XX wieku, świadczą o nowym podejściu do integracji gospodarczej i politycznej. Umożliwiły one również objęcie jednym porozumieniem państwa położone w środkowo-wschodniej części kontynentu europejskiego oraz przyczyniły się do zapewnienia stabilności i poczucia bezpieczeństwa.

Analizując przebieg procesów integracyjnych w Unii Europejskiej, można zauważyć, że każdej fali rozszerzenia towarzyszyło pogłębienie procesu integracji gospodarczej¹¹. Dopiero decyzja o przyjęciu 10 państw z Europy Środkowo-Wschodniej w latach 2004 i 2007 wymagała przeprowadzenia gruntownej reformy instytucjonalnej, umożliwiającej akcesję kolejnych krajów do Unii Europejskiej¹².

Członkostwo w Unii Europejskiej najczęściej poprzedza okres stowarzyszenia, przygotowujący kraje do przystąpienia do Unii Europejskiej¹³.

W czerwcu 2003 roku w czasie szczytu w Salonikach Rada Europejska zadeklarowała chęć rozpatrzenia w przyszłości możliwości przyjęcia do UE krajów

---

¹⁰ Były one prowadzone w 31 obszarach negocjacyjnych, *Report on the Results of the Negotiations on the Accession of Bulgaria and Romania to European Union*, prepared by the Commission's Departments DG E I, Feb., 2005, No 5859/05

¹¹ W wyniku realizacji zachodzących prawie równolegle procesów pogłębienia integracji w Unii Europejskiej i jej rozszerzenia, udało się przeprowadzić pomyślnie akcesję krajów EFTA w połowie lat 90. XX w.

¹² A.F. Tatham, *Enlargement of the European Union*, Kluwer Law International, AH Alphen aan den Rijn 2009, s. 3–4.

¹³ Wyjątkiem są Hiszpania i Portugalia.

bałkańskich: Chorwacji, Czarnogóry, Macedonii, Albanii, Bośni i Hercegowiny, Serbii, Kosowa¹⁴. Analizowana grupa krajów bierze udział w procesie stabilizacji i stowarzyszenia. Wszystkie podpisały umowy o stabilizacji i stowarzyszeniu¹⁵, porównywalne z układami europejskimi zawieranymi przez państwa Europy Środkowo-Wschodniej. Zanim porozumienia te weszły w życie, obowiązywały umowy przejściowe, analogiczne do porozumień z krajami Europy Środkowo-Wschodniej, regulujące kwestie prowadzące do utworzenia strefy wolnego handlu. Krajom będącym potencjalnymi kandydatami do członkostwa w Unii Europejskiej, może to zająć nawet kilkanaście lat.

Tabela 2

Proces akcesyjny krajów do członkostwa w Unii Europejskiej

Kraj	Data złożenia wniosku	Data rozpoczęcia negocjacji	Data zakończenia negocjacji
Turcja	14.04.1987	3.10.2005	–
Chorwacja	21.02.2003	3.10.2005	30.06.2011
Macedonia	22.03.2004	–	–
Czarnogóra	15.12.2008	–	–
Islandia	16.07.2009	27.07.2010	–
Albania	28.04.2009	–	–
Bośnia i Hercegowina	–	–	–
Serbia	22.12.2009	–	–
Kosowo	–	–	–

Źródło: http://ec.europa.eu/enlargement/candidate-countries/iceland/relation/index_en.htm, czerwiec 2011; *European Council. Conclusions*, EUCO 23/11, European Council, 23/24 June, 2011.

Obecnie Chorwacja jest najbardziej zaawansowana w negocjacjach akcesyjnych (por. tabelę 2), oprócz Macedonii i Czarnogóry. Pozostałe kraje Półwyspu Bałkańskiego są jedynie potencjalnymi kandydatami do członkostwa w Unii Europejskiej. Rozszerzenie UE o zachodniobałkańskie kraje przyczyni się przede

¹⁴ http://ec.europa.eu/enlargement/enlargement_process/accesion_process/how_does_a_country_join_the_eu/sap/thessaloniki_summit_en.htm, czerwiec 2011.

¹⁵ Chorwacja i Macedonia zawarły porozumienia o stabilizacji i stowarzyszeniu (SAA) w 2001 r.; weszły one w życie odpowiednio w latach 2005 i 2004. Albania podpisała SAA w 2006 r. i obowiązuje ono od 2009 r. Układ SAA ma również Czarnogóra. Wszedł on w życie w 2010 r. Serbia oraz Bośnia i Hercegowina jako ostatnie kraje spośród państw bałkańskich (w 2008 r.) zawarły ten układ. W obu krajach są one w trakcie ratyfikacji.

wszystkim do stabilizacji politycznej i rozwoju gospodarczego regionu, a ponadto wzmocni reformy pozwalające na tworzenie państw o ustroju demokratycznym. Rozszerzenie Unii Europejskiej o Chorwację, które może nastąpić już w 2012 lub 2013 roku, przyczyni się do wzmocnienia przeprowadzanych reform w regionie bałkańskim (por. tabelę 2).

Turcja to państwo, którego przystąpienie do Unii Europejskiej budzi największą obaw¹⁶. Kraj był stowarzyszony z ówczesną Europejską Wspólnotą Gospodarczą od grudnia 1964 roku. Ponadto jako jedynemu państwu niebędącemu krajem członkowskim udało się utworzyć unię celną na towary przemysłowe i przetworzone produkty rolne, funkcjonującą od 1996 roku. Przystąpienie Turcji do Unii Europejskiej będzie poważnym przedsięwzięciem dla tego ugrupowania i już teraz się przewiduje, że będzie ono wymagało wprowadzenia zmian w systemie instytucjonalnym, pomimo wejścia w życie traktatu lizbońskiego. Negocjacje rozpoczęte w 2005 roku są trudne i złożone. Przewiduje się, że rokowania w sprawie przystąpienia Turcji do Unii Europejskiej mogą trwać około 10 lat¹⁷.

Ostatnim kandydującym krajem jest Islandia, należąca do Europejskiego Stowarzyszenia Wolnego Handlu. Stosunki gospodarcze i handlowe Islandii z Unią Europejską były oparte na dwustronnej umowie o strefę wolnego handlu z 1972 roku, a następnie zostały uregulowane postanowieniami porozumienia o Europejskim Obszarze Gospodarczym z 1994 roku. Islandia jest małym, wysoko rozwiniętym krajem, najlepiej spełniającym warunki członkostwa w Unii Europejskiej spośród krajów kandydujących. Mając na uwadze stopień powiązań Islandii z Unią Europejską i problemy wewnętrzne tego kraju, można przewidywać, że stanie się ona członkiem ugrupowania najwcześniej około 2013 roku.

Mimo że państwa kandydujące są przyjmowane do jednolitego rynku, to nadal ich wzajemna wymiana handlowa jest najczęściej wykorzystywana do zobrazowania wzajemnych zależności zachodzących między nimi.

---

¹⁶ *European Parliament resolution of 24 October 2007 on EU-Turkey relations*, http://www.mfa.gov.tr/data/AB/European_Parliament_resolution_24October2007onEU.doc, maj 2011; *Motion for Resolution to wind up the debate on statements by the Council and the Commission pursuant to Rule 110(2) of the Rules of Procedure on Turkey's 2010 progress report*, B7-0156/2011, 17.02.2011; <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//NONSGML+MOTION+B7-2011-0156+0+DOC+PDF+V0//EN>, maj 2011.

¹⁷ K. Archick, J. Kim, *European Union Enlargement*, CRS Report for Congress, Order Code RS21344, updated 23 January 2008.

3. Wymiana handlowa w Europie a przyszłe rozszerzenie Unii Europejskiej

Kolejne rozszerzenia Unii Europejskiej przyczyniają się nie tylko do wzrostu jej znaczenia w gospodarce światowej, ale przede wszystkim na kontynencie europejskim. Podobnie jak poprzednie rozszerzenia świadczą również o asymetryczności powiązań między Unią Europejską a krajami kandydującymi (por. tabele 3 i 4).

Przeprowadzona analiza wykazała, że wśród krajów kandydujących największy udział w eksporcie do Unii Europejskiej i w imporcie z tego ugrupowania odnotowała Turcja (por. tabelę 3). Jak wspomniano, jest to nie tylko duży kraj, ale przede wszystkim tworzący unię celną z ugrupowaniem. Bardzo niewielki udział w wymianie miała natomiast Islandia. W ostatnich trzech latach zauważono ponadto wyraźny spadek udziału Islandii w imporcie z Unii Europejskiej. Spośród krajów kandydujących do członkostwa w Unii Europejskiej położonych w regionie Bałkanów Zachodnich największy udział miała Chorwacja, natomiast wśród potencjalnych kandydatów dominowała Serbia. Należy dodać, że udział Bałkanów Zachodnich ogółem był ponad dwukrotnie wyższy w eksporcie do krajów Unii Europejskiej niż w imporcie z nich.

Tabela 3

Udział krajów starających się o członkostwo w Unii Europejskiej
w wymianie handlowej ugrupowania w latach 2006–2010 (%)

Wyszczególnienie	2006	2007	2008	2009	2010
1	2	3	4	5	6
Udział krajów kandydujących w eksporcie do Unii Europejskiej					
Chorwacja	1,1	1,1	1,1	1,0	0,8
Macedonia	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2
Czarnogóra	0,0	0,1	0,1	0,0	0,0
Turcja	4,3	4,2	4,1	4,0	4,5
Islandia	0,1	0,2	0,2	0,2	0,2
Udział potencjalnych kandydatów w eksporcie do Unii Europejskiej					
Albania	0,1	0,1	0,2	0,2	0,2
Bośnia i Hercegowina	0,2	0,3	0,3	0,3	0,2
Serbia	0,5	0,6	0,7	0,6	0,6
Kosowo	0,0	0,0	0,0	0,1	0,0

1	2	3	4	5	6
Udział z Bałkanów Zachodnich w eksporcie do Unii Europejskiej					
Ogółem	2,1	2,4	2,6	2,4	2,0
Udział krajów kandydujących w imporcie z Unii Europejskiej					
Chorwacja	0,4	0,3	0,3	0,4	0,3
Macedonia	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Czarnogóra	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Turcja	3,1	3,3	2,9	3,0	2,8
Islandia	0,3	0,3	0,2	0,1	0,1
Udział potencjalnych kandydatów w imporcie z Unii Europejskiej					
Albania	0,0	0,0	0,0	0,1	0,1
Bośnia i Hercegowina	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Serbia	0,2	0,3	0,3	0,3	0,3
Kosowo	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Udział krajów bałkańskich w imporcie z Unii Europejskiej					
Ogółem	0,8	0,8	0,8	1,0	0,9

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych <http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs>, maj 2011.

Zarówno Turcja jak i Islandia w pełni korzystają z preferencji wynikających z zawartych porozumień. W krajach Półwyspu Bałkańskiego preferencje, mimo że przyznane asymetrycznie przez Unię Europejską, nie są jeszcze wykorzystywane. Nadal trwa proces ratyfikacji porozumień oraz tworzenie stref wolnego handlu.

Unia Europejska jest najważniejszym partnerem dla wszystkich analizowanych krajów, zarówno w eksporcie jak i imporcie. Dla małych krajów (poza Turcją) udział ugrupowania stanowił znacznie powyżej połowy wymiany handlowej (por. tabelę 4). Wśród krajów kandydujących bardziej uzależnione od eksportu z Unii Europejskiej były Czarnogóra i Islandia. W eksporcie do krajów będących potencjalnymi kandydatami do członkostwa Unia Europejska odnotowała szczególnie wysoki wskaźnik w przypadku Albanii, ale w analizowanym okresie wykazywał on tendencję malejącą, co jest korzystne dla tego kraju.

Mając na uwadze udział krajów bałkańskich i Islandii, można stwierdzić, że ich przystąpienie do Unii Europejskiej nie spowoduje znacznych zmian w wymianie handlowej na kontynencie europejskim. Jest jednak bardzo prawdopodobne, że po akcesji krajów bałkańskich do ugrupowania wzrosną ich udziały w wywozie i przywozie do i z Unii Europejskiej. Wzrost taki można zauważyć w przypadku

krajów, które przystąpiły do UE w latach 2004 i 2007, biorąc pod uwagę jedynie małe i najbiedniejsze kraje członkowskie Unii Europejskiej¹⁸.

Tabela 4

Udział Unii Europejskiej w wymianie handlowej z krajami starającymi się o członkostwo w ugrupowaniu w latach 2006–2010 (%)

Wyszczególnienie	2006	2007	2008	2009	2010
Udział Unii Europejskiej w eksporcie do krajów kandydujących					
Chorwacja	64,5	61,0	61,3	60,7	61,7
Macedonia	79,8	79,9	77,1	56,5	59,4
Czarnogóra	–	–	97,4	82,2	87,5
Turecja	56,4	56,8	47,9	45,9	46,3
Islandia	71,0	74,7	76,0	77,9	77,8
Udział Unii Europejskiej w eksporcie do krajów będących potencjalnymi kandydatami					
Albania	93,4	89,5	81,2	86,1	77,1
Bośnia i Hercegowina	71,3	72,5	72,3	71,7	74,3
Serbia	–	–	63,2	62,0	63,9
Udział Unii Europejskiej w eksporcie do krajów bałkańskich					
Ogółem	68,9	67,2	66,4	63,3	64,5
Udział Unii Europejskiej w imporcie z krajów kandydujących					
Chorwacja	67,9	65,1	64,4	63,1	60,7
Macedonia	57,5	75,2	76,7	52,6	63,9
Czarnogóra	–	–	76,5	73,7	71,3
Turecja	43,1	40,8	37,3	40,5	39,3
Islandia	58,1	61,0	54,2	52,2	52,1
Udział Unii Europejskiej w imporcie z krajów będących potencjalnymi kandydatami					
Albania	66,6	62,4	71,1	73,1	73,2
Bośnia i Hercegowina	66,6	62,9	62,2	67,4	66,8
Serbia	–	–	65,6	66,0	67,0
Udział Unii Europejskiej w imporcie do krajów bałkańskich					
Bałkany Zachodnie ogółem	66,5	65,5	65,9	63,6	63,7

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych <http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs>, maj 2011.

¹⁸ J. Misala, E. Siek, *Rozwój handlu zagranicznego Polski z krajami Unii Europejskiej ze szczególnym uwzględnieniem handlu z pozostałymi nowymi krajami członkowskimi*, s. 4, <http://www.we.radom.pl/pliki/upload/kmsgiir/Handel.pdf>, maj 2011.

Przystąpienie do ugrupowania Islandii, Chorwacji, Macedonii i Czarnogóry spowoduje obniżenie udziału eksportu UE do pozostałych krajów położonych w starej Europie z 26,3% do 25,0%. Uwzględnienie członkostwa Turcji spowoduje obniżenie tego wskaźnika do 21,0%. Kraje, które są potencjalnymi kandydatami do członkostwa w Unii Europejskiej, mogą się przyczynić do dalszego spadku udziału o 1,2 punktu procentowego. W imporcie z Unii Europejskiej do krajów kandydujących spadek jest jeszcze mniejszy, gdyż z krajów unijnych do państw kandydujących wskaźnik udziału obniży się z 26,7% do 26,0%, bez uwzględnienia Turcji. Przystąpienie tego ostatniego kraju do Unii Europejskiej obniży wskaźnik udziału o kolejne 3%. Rozszerzenie Unii Europejskiej o potencjalnych kandydatów może obniżyć wskaźnik udziału importu z ugrupowania do pozostałych krajów trzecich z kontynentu europejskiego do 22,4% (według dostępnych obecnie danych¹⁹).

W wyniku rozszerzenia UE o państwa kandydujące wskaźnik wewnątrzspółnotowej dostawy towarów wzrośnie z 60,0% do 65,4%. Jeśli natomiast uwzględnić kraje zaliczone do grupy potencjalnych kandydatów, udział ten wzrośnie do 66,6%. W przywozie wielkość wskaźnika będzie kształtować się na poziomie 67,7% po rozszerzeniu Unii Europejskiej o kraje kandydujące, natomiast uwzględniając pozostałe kraje bałkańskie, oczekujące na szansę przystąpienia do ugrupowania udział będzie wynosić 68,2%²⁰.

Po przystąpieniu analizowanych krajów do Unii Europejskiej poza ugrupowaniem pozostaną jedynie kraje EFTA (Norwegia, Szwajcaria i Lichtenstein) oraz państwa sąsiadujące, położone we wschodniej części Europy: Ukraina, Białoruś, Mołdawia i Rosja. Z wyjątkiem Turcji i Islandii kraje starające się o członkostwo w Unii Europejskiej tworzą Środkowoeuropejskie Porozumienie o Strefie Wolnego Handlu (CEFTA 2006)²¹. Przystąpienie tych krajów do Unii Europejskiej mogłoby się przyczynić do likwidacji porozumienia CEFTA²², które od chwili powstania pełni funkcję przedakcesyjną, przygotowującą kraje do członkostwa w ugrupowaniu. Utrzymanie tego porozumienia byłoby zatem możliwe, jeżeli

---

¹⁹ Obliczenia własne na podstawie *External and intra- European Trade*, Eurostat, European Commission, Brussels 2010.

²⁰ Obliczenia własne na podstawie *ibidem*.

²¹ Oprócz krajów bałkańskich do ugrupowania należy jeszcze Republika Mołdawii i Tymczasowa Misja Administracyjna ONZ w Kosowie.

²² Po przystąpieniu państw bałkańskich w CEFTA pozostałaby jedynie Mołdawia.

dobrze rozszerzenie Unii Europejskiej miałyby miejsce w odległej perspektywie czasowej²³.

Uwagi końcowe

Ewolucja procedury i warunków akcesji do Unii Europejskiej umożliwiła zwiększenie liczby członków ugrupowania z 6 do 27 państw. W latach 1973–2007 zmienił się charakter państw przystępujących do Unii Europejskiej. Mając na uwadze bezpieczeństwo na kontynencie europejskim i zwiększenie rynku, umożliwiono przystąpienie do UE krajom Europy Środkowo-Wschodniej, będącym w okresie tworzenia demokratycznych zasad funkcjonowania państwa, transformacji gospodarczej oraz tworzącym podwaliny pod gospodarkę rynkową. Ponadto „wschodnie rozszerzenie” otworzyło drogę do akcesji kolejnym państwom, przede wszystkim krajom Bałkanów Zachodnich, czekającym na przyjęcie do Unii Europejskiej. Zwiększenie liczby państw członkowskich i pogłębianie integracji, postępujące wraz z rozszerzeniem, to istotne czynniki wydłużenia fazy przygotowującej kraje kandydujące do akcesji.

W okresie funkcjonowania coraz większej liczby regionalnych porozumień wymiana handlowa między krajami członkowskimi jest jednym z czynników wpływających na chęć przystąpienia do Unii Europejskiej. Unia celna zawarta między państwem kandydującym a ugrupowaniem nie gwarantuje jednak szybkiego członkostwa w Unii Europejskiej, czego przykładem jest Turcja. Do członkostwa w Unii Europejskiej przygotowują się małe kraje, (z wyjątkiem Turcji), zatem ich przyjęcie nie powinno zbyt wiele wpłynąć na wymianę handlową ugrupowania.

Przeprowadzona analiza pokazała, że o akcesji państwa do Unii Europejskiej coraz częściej decydują czynniki o charakterze pozaekonomicznym, natomiast powiązania handlowe mają drugorzędne znaczenie.

Literatura

Archick K., Kim J., *European Union Enlargement*, CRS Report for Congress, Order Code RS21344, updated 23 January 2008.

---

²³ Akcesją do Unii Europejskiej, w zależności od partii rządzącej, zainteresowana jest Ukraina oraz niektóre kraje objęte Europejską Polityką Sąsiedztwa.

- Barcz J., *Przewodnik po traktacie z Lizbony. Traktaty stanowiące Unię Europejską. Stan obecny oraz teksty skonsolidowane w brzmieniu traktatu z Lizbony*, Wydawnictwo Prawnicze LexisNexis, Warszawa 2008.
- Europe's Agenda 2000. Strengthening and Widening the European Union, Resolution on the Communication from the Commission "Agenda 2000 – for a stronger and wider Union"* (COM(97) 2000 C4-0371/97), OJ C 388, 22/12/1997.
- European Council in Copenhagen, 21–22 June 1993, Conclusion of the Presidency*, DOC/93/3 of 22 June 1993, <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=DOC/93/3&format=HTML&aged=1&language=EN&guiLanguage=en>, maj 2011.
- European Parliament resolution of 24 October 2007 on EU-Turkey relations*, http://www.mfa.gov.tr/data/AB/European_Parliament_resolution_24October2007onEU.doc, maj 2011.
- External and intra- European trade*, Eurostat, European Commission, Brussels 2010.
- Galester J., Witkowski Z., *Kompendium wiedzy o Unii Europejskiej*, TONiK „Dom Organizatora”, Toruń 1996.
- <http://ec.europa.eu>, czerwiec 2011.
- Madrid European Council 15–16 December, Presidency Conclusions*, DOC/95/9 of 16 December 1995, <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=DOC/95/9&format=HTML&aged=1&language=EN&guiLanguage=en>, maj 2011.
- Misala J., Siek E., *Rozwój handlu zagranicznego Polski z krajami Unii Europejskiej ze szczególnym uwzględnieniem handlu z pozostałymi nowymi krajami członkowskimi*, <http://www.we.radom.pl/pliki/upload/kmsgiir/Handel.pdf>, maj 2011.
- Motion for Resolution to wind up the debate on statements by the Council and the Commission pursuant to Rule 110(2) of the Rules of Procedure on Turkey's 2010 progress report*, B7-0156/2011, 17.02.2011, <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//NONSGML+MOTION+B7-2011-0156+0+DOC+PDF+V0//EN>, maj 2011.
- Preston C., *Enlargement and Integration in the European Union*, Routledge, London 1997.
- Report on the Results of the Negotiations on the Accession of Bulgaria and Romania to European Union*, prepared by the Commission's Departments DG E I, Feb., 2005, No. 5859/05.
- Tatham A.F., *Enlargement of the European Union*, Kluwer Law International, AH Alphen aan den Rijn 2009.
- Unia Europejska. Organizacja i funkcjonowanie*, red. M. Cini, PWE, Warszawa 2007.
- Weidenfeld W., Wessels W., *Europa od A do Z*, Wydawnictwo „Wokół nas”, Gliwice 1995.

**INFLUENCE OF THE FUTURE ENLARGEMENT
OF THE EUROPEAN UNION ON INTERNATIONAL TRADE IN EUROPE**

Summary

Nowadays, the European Union has negotiated the accession with Croatia, Turkey and Iceland. The goal of the paper is to analyse the influence of the next enlargement of European Union on international trade in Europe. The paper is organised as follows. The enlargement criteria were presented in the section 1. Then, the process of becoming a full member of the European Union was analysed. In closing the author tries to determine the influence of the future widening of European Union on international trade in Europe.

Translated by Božena Pera